

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ПЕСТРЕЦОВА ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 021.1:025.5:004.77:340:316.77 (043.3)

**ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ
В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ
ЯК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ**

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство
27 – соціальні комунікації

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук
із соціальних комунікацій

Київ – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського,
Національна академія наук України

Науковий керівник

кандидат історичних наук
Іванова Наталія Георгіївна,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, завідувач аналітично-
прогностичного відділу
Національної юридичної бібліотеки

Офіційні опоненти

доктор наук із соціальних комунікацій
Кобелєв Олексій Миколайович,
Харківська державна академія культури,
доцент, викладач, професор кафедр бібліотекознавства та
соціальних комунікацій; бібліотекознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності; інформаційної,
бібліотечної та архівної справи

кандидат історичних наук,
Каліберда Надія Юріївна,
Національна музична академія України імені
П. І. Чайковського Міністерства культури України,
директор бібліотеки

Захист відбудеться «19» грудня 2019 р. о 14:00 год. на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.165.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора
(кандидата) наук у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського за адресою:
03039, Київ, Голосіївський просп., 3.

З дисертацією можна ознайомитися в читальному залі бібліотекознавчої літератури
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, м. Київ,
Голосіївський просп., 3.

Автореферат розіслано «15» листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат наук із соціальних комунікацій

Л. А. Литвинова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розбудови правової держави та громадянського суспільства одним з важливих чинників удосконалення взаємовідносин між державою та суспільством є створення ефективної системи задоволення інформаційно-правових потреб громадян, громадських структур та органів влади всіх рівнів. Зростання цих потреб зумовлене як трансформаційними процесами в українському суспільстві, так і зростанням соціальної активності громадян у процесі становлення інформаційного суспільства. Бібліотекам як інформаційним центрам, що сприяють розвитку засобів поширення правової інформації із застосуванням сучасних електронних технологій, формуванням та раціональним використанням інформаційних ресурсів належить важлива роль у забезпеченні ефективного функціонування системи правового інформування.

Діяльність сучасної бібліотеки як інтегративного соціального інституту визначається не тільки традиційно усталеними потребами наявного соціокультурного середовища, а й процесом комунікативного впливу, пов'язаного із задоволенням інформаційно-правових потреб, що відповідають еволюції суспільства. Таким чином, інтенсифікація правових взаємовідносин, відповідних інформаційних запитів, вдосконалення правової інфраструктури глобалізованого світу, значно розширивши межі поставлених завдань у сфері інформаційно-правового обслуговування, спричинило зростання кількості спеціалізованих бібліотек та/або спеціалізованих підрозділів у загальному числі бібліотек.

Розширення запитів на правову інформацію в загальносуспільному масштабі обумовило необхідність об'єднання правових інформаційних ресурсів на рівні утворення професійних об'єднань, орієнтованих на корпоративну взаємодію. Така тенденція в організації бібліотечної діяльності підвищує рівень і якість інформаційного співробітництва, комунікаційних обмінів у сфері правознавства та правозастосування. В Україні в процесі розвитку демократичного суспільства зростає потреба у вивченні та освоєнні досвіду правової практики передових демократій Заходу, формування відповідних демократичному процесу практик правової комунікації, заснованих на соціальному й особистісному партнерстві. Паралельно набувають актуальності питання інтеграції вітчизняних бібліотек у сфері правового інформування в міжнародний соціально-комунікаційний простір.

Важливим фактором формування сучасної вітчизняної системи інформаційно-правового забезпечення є інтенсивний розвиток правотворення в Україні. Таким чином, сформувалася потреба в узагальненні актуальних аспектів вітчизняної практики правотворчої діяльності, акумулюванні й адаптуванні провідного зарубіжного досвіду правотворчості, розвитку законотворчої діяльності з урахуванням особливостей і перспектив суспільного розвитку з використанням потенціалу бібліотек. При нинішніх

темпах суспільного розвитку така діяльність особливо потребує оперативного, кваліфікованого бібліотечно-інформаційного супроводу. Аналіз практичної роботи бібліотек на основі використання електронних інформаційних технологій підтверджує ефективність такого співробітництва з правниками. При цьому тенденція до консолідації юридичних бібліотек та інших соціально-комунікаційних структур у створенні інформаційних порталів та ресурсів обіцяє подальше підвищення ефективності системи інформаційного забезпечення правових наук.

Отже, актуальні проблеми розбудови демократичного суспільства в Україні, формування правової держави в умовах розвитку інформаційного суспільства активізували масштабні соціальні процеси, підвищили суспільний запит на організацію та розвиток інформаційно-правового обслуговування вітчизняних бібліотек, оновлення їх діяльності на основі нових комунікаційних технологій з урахуванням необхідності реалізації стратегічних завдань суспільного розвитку, забезпечення широкого доступу громадян до сучасної правової інформації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось у межах науково-дослідної роботи Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) НАН України і пов'язане з виконанням тем «Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів» (2013–2015 рр., 0113U000098); «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (2016–2018 рр., 0116U000200) та «Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства» (2019–2021 рр., 0119U000291).

Мета дослідження – визначити й розкрити зміст, специфіку та основні сучасні тенденції розвитку, форми та напрями інформаційно-правового обслуговування користувачів, як окремого змістового напрямку роботи бібліотеки.

Завдання дослідження:

- з'ясувати рівень наукової розробки питання інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек;
- уточнити зміст поняття «інформаційно-правове обслуговування»;
- обґрунтувати розвиток інформаційно-правового обслуговування бібліотек у сучасному суспільстві;
- проаналізувати та узагальнити практику інформаційно-правового обслуговування користувачів вітчизняних бібліотек, визначити його напрями і форми;
- дослідити зарубіжний досвід інформаційно-правового обслуговування користувачів університетських та публічних бібліотек США, з'ясувати основні напрями роботи;
- проаналізувати форми кооперації юридичних бібліотек світу;

– визначити основні перспективи розвитку інформаційно-правового обслуговування користувачів вітчизняних бібліотек, обґрунтувати їх.

Об’єкт дослідження – інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотек.

Предмет дослідження – зміст, специфіка та сучасні тенденції розвитку правового інформування як окремого змістового напрямку роботи бібліотеки.

Методи дослідження. Для розв’язання поставлених завдань було використано комплекс дослідницьких методів та підходів, застосування яких дало змогу комплексно дослідити існуючу систему бібліотечного інформаційно-правового обслуговування та визначити тенденції її подальшого розвитку.

Конкретні завдання дослідження вирішувалися, зокрема, через використання методів аналізу і синтезу; узагальнення та порівняння; статистичного методу та методу контент-аналізу.

Застосування соціально-комунікаційного підходу в поєднанні із системним та інформаційним дало змогу проаналізувати особливості процесу задоволення вітчизняними та зарубіжними бібліотеками інформаційно-правових потреб користувачів, органів державної влади та суб’єктів господарської діяльності; визначити засоби забезпечення цих потреб на основі посилення інформаційно-ресурсних зв’язків бібліотек та інших інформаційних соціально-комунікаційних структур сфери правового інформування; здійснити аналіз інформаційних потоків, що циркулюють у цій сфері.

Методи узагальнення та порівняння були застосовані для визначення основних теоретичних засад обґрунтування впливу глобального інформаційного середовища та національного інформаційного простору на становлення й розвиток інформаційно-правової діяльності бібліотек, яка розглядається як системний процес, з використанням усього асортименту наявних форм інформаційного та аналітичного обслуговування користувачів, орієнтованих відповідно до їх специфічних запитів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження. У дисертаційній роботі *вперше*:

– систематизовано наукові уявлення про бібліотечну діяльність з інформаційно-правового обслуговування користувачів;

– обґрунтовано тенденції розвитку інформаційно-правової діяльності бібліотек як соціально-комунікаційного процесу;

– розкрито роль сучасної бібліотеки у забезпеченні повноцінної реалізації прав громадян на оперативне отримання інформації та організації доступу до правової інформації з оптимальним урахуванням інтересів особистості, соціальних груп і суспільства в цілому;

– систематизовано основні напрями та форми роботи вітчизняних та зарубіжних бібліотек в процесі інформаційного обслуговування користувачів правовими ресурсами;

– доведено системний характер діяльності публічних юридичних бібліотек США, виявлено та обґрунтовано перспективні напрями впровадження в діяльність вітчизняних бібліотек їх досвіду;

– виявлено форми та обґрунтовано роль корпоративної взаємодії юридичних бібліотек для налагодження й підвищення ефективності інформаційно-правового обслуговування користувачів (сприяння професійній комунікації бібліотечних фахівців у сфері правового інформування; заохочення стратегічного використання інновацій, що підвищують продуктивність роботи; просування власне юридичних бібліотек);

– визначено перспективи організації інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотек в умовах зростаючої затребуваності правової інформації: посилення аналітичної складової бібліотечного обслуговування; розширення діяльності, спрямованої на підвищення правової культури користувачів; використання потенціалу партнерської взаємодії в інформаційно-правовому обслуговуванні; створення спеціалізованих бібліотечних структур, орієнтованих на роботу із правовою інформацією.

– уточнено зміст поняття «інформаційно-правове обслуговування».

Практичне значення одержаних результатів дослідження пов'язане з реалізацією перспективних завдань розвитку вітчизняної правової інформаційної сфери та зростання ролі бібліотек в системі інформаційно-правового обслуговування. Викладені в дисертаційному дослідженні положення та висновки можуть бути використані в науково-дослідній і практичній діяльності бібліотек як сучасних соціально-комунікаційних центрів у аспектах розвитку ефективних форм і методів організації інформаційно-правового обслуговування користувачів. Результати дисертаційного дослідження спрямовані на удосконалення процесів поширення правової інформації; встановлення комунікаційних зв'язків, кооперації та координації в цій сфері.

Особистий внесок здобувача. Постановку і розв'язання всього комплексу завдань, наукові результати та висновки здійснено дисертантом одноосібно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та рекомендації дисертації викладено в опублікованих наукових працях та обговорено під час тринадцяти міжнародних наукових конференцій, зокрема: V Міжнародна наукова конференція молодих учених «Молодь. Наука. Інновації» (Київ, 15 травня 2014 р.); Міжнародна наукова конференція «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» (Київ, 21–23 жовтня 2014 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Бібліотека XXI століття: Перспективи та інновації» (Київ, 23 квітня 2015 р.); Друга Міжнародна науково-практична конференція «Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми інформаційної безпеки держави» (Київ, 22 квітня 2015 р.); Шоста

Міжнародна науково-практична конференція: «Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства» (Львів, 10–11 вересня 2015 р.); VI Міжнародна наукова конференція молодих учених «Роль та місце бібліотек в модернізації науково-освітнього простору» – «Молодь. Наука. Інновації» (Київ, 15 травня 2015 р.); Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 7 жовтня 2015 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Лабіринти реальності» (Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада, 19–20 жовтня 2016 р.); Третя Міжнародна науково-практична конференція «Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми захисту інформаційного суверенітету держав» (Київ, 21 квітня 2016 р.); II Науково-практична конференція аспірантів та студентів «Інформаційна діяльність, документознавство, бібліотекознавство: історія, сучасність, перспективи» (Київ, 27 квітня 2016 р.); Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, 3–5 жовтня 2017 р.); II Міжнародна науково-практична конференція «Бібліотеки вищих навчальних закладів: досвід та перспективи» (Одеса, 20–21 червня 2017 р.); Міжнародна наукова конференція «Інформація, комунікація і управління знаннями в глобалізованому світі» (Київ, 15 травня 2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 20 одноосібній науковій публікації, з яких 8 наукових статей у провідних фахових виданнях України та інших держав, 12 – матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 256 сторінок (основна частина – 182 сторінки, (7,5 авт. арк.), додатки – (на 29 сторінках). Список використаних джерел містить 263 найменувань на 25 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, висвітлено його теоретичне підґрунтя, методологічну основу та джерельну базу; визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, зв'язок роботи з науковими програмами, темами і планами; окреслено особистий внесок здобувача, подано відомості щодо апробації результатів дослідження та публікації автора.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади діяльності бібліотек в сфері інформаційно-правового обслуговування», який складається з трьох підрозділів, розглянуто стан наукового осмислення процесів, пов'язаних з інформаційно-правовим обслуговуванням користувачів в контексті розвитку діяльності бібліотек в системи соціальних інформаційних комунікацій, обґрунтовано вибір методологічної основи дослідження, висвітлено джерельну базу.

Виявлено, що у фокусі досліджень, відображених в бібліотекознавчих працях, присвячених осмисленню трансформації ролі бібліотек у процесі інформатизації були питання перетворення бібліотек на інформаційні центри, акумуляції ними соціально значущих баз даних, розширення участі в соціокультурних процесах сучасності.

Загальні теоретичні питання діяльності бібліотек, зокрема в контексті розвитку соціальних інформаційних комунікацій, підвищення ефективності їх функціонування в загальносуспільному вимірі знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних науковців, як Т. Вилегжаніна, В. Горовий, І. Давидова, Л. Дубровіна, О. Онищенко, М. Слободяник, Г. Шемаєва, А. Чачко та ін., які пов'язують інформатизацію українського суспільства та розвиток у цьому контексті діяльності системи бібліотечних установ України з посиленням представлення національного інформаційного потенціалу в глобальному інформаційному просторі.

З'ясовано, що дослідники, зокрема О. Васюк, Т. Гранчак, Н. Іванова, Т. Костирко, О. Мар'їна, Ю. Пасмор, Ю. Половинчак, Т. Ярошенко акцентують увагу на проблемах розширення діяльності бібліотек, зокрема активізації інформаційного забезпечення суспільних, політичних, правових та освітніх процесів. Порущувалися питання особливостей роботи зарубіжних бібліотек у забезпеченні доступу до правової інформації з різних джерел. Питання корпоративної взаємодії бібліотек розглядалися в працях В. Пашкової, В. Попика, Г. Швецової-Водки.

Для розкриття значення інформаційно-правового обслуговування бібліотек, а також функціонування юридичних бібліотек в західному світі базовими стали висновки зроблені в працях зарубіжних авторів присвячених юридичній бібліотечній справі, а саме Е. Айкок, Р. Баллесте, Л. Селвун, М. Гармон, Л. Адамс, Е. Кроскі та ін. Звернення до результатів їх розробок, дало змогу зробити висновки стосовно масштабності цієї діяльності, історичного підґрунтя та сучасних форм роботи.

На основі аналізу наукової літератури визначено, що тенденції до розширення сфери правового інформування пов'язані з переходом до сучасної стадії розвитку суспільства, що характеризується стрімким поширенням технологій та соціальних інновацій, які вивели на новий рівень розв'язання проблем взаємодії держави, суспільства з активним використанням засобів масової комунікацій.

Водночас у науковому доробку вітчизняних науковців питання розвитку інформаційно-правового обслуговування як окремого змістового напрямку роботи бібліотеки як соціально-комунікаційного центру не були предметом комплексного дисертаційного дослідження і згадувалися лише в контексті інших бібліотекознавчих проблем. Проте практика бібліотечної роботи сьогодення обумовлює необхідність виділення інформаційно-правового обслуговування як окремого специфічного напрямку роботи бібліотек, що відповідно до запитів суспільної еволюції перебуває в процесі розвитку,

потребує аналізу змін, що в цьому процесі відбуваються, визначення оптимальних шляхів подальшого його вдосконалення.

Обґрунтовано використання методологічних інструментів з'ясування тенденцій розвитку правового інформування в бібліотечних установах. Застосування різних методологічних підходів в дослідженні системи інформаційно-правового обслуговування бібліотек зумовлене багатогранною сутністю цієї діяльності, важливим аспектом якої є активізація участі бібліотек у суспільних процесах.

Дослідження даного напрямку в діяльності бібліотеки, як органічної частини національної та глобальної інформаційної системи обумовило базовим соціально-комунікаційний підхід, що дозволило проаналізувати рівень задоволення інформаційно-правових потреб сучасного суспільства. Показником цього в структурі соціальних комунікацій є бібліотеки, які постійно розвивають інформаційну складову відповідно до соціокультурного середовища в якому існують та з урахуванням глобальних інформаційних впливів. Інформаційно-правове обслуговування бібліотек використовуючи соціально-комунікаційний підхід розглядається у процесі дослідження як інструмент комунікації, який обумовлює функціонування бібліотеки не лише як установи, а і як соціально-комунікаційного центру.

Другий розділ «Інформаційно-правове обслуговування користувачів бібліотек: напрями та форми» складається з трьох підрозділів, присвячених особливостям сучасного обслуговування правовою інформацією та процесам інформаційно-правового обслуговування користувачів із використанням сучасних електронних технологій.

Уточнено зміст поняття інформаційно-правового обслуговування користувачів, яке у дослідженні визначається як цілеспрямована та систематична діяльність бібліотеки або структурного підрозділу, що представляє собою сукупність напрямів та відповідно до них форм задоволення запитів користувачів на різні види правової та суміжної за змістом інформації шляхом надання розгалуженого комплексу бібліотечно-інформаційних послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Виділено основні напрями здійснення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек, а саме: традиційна робота з надання доступу до бібліотечного фонду правової та суміжної за змістом інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; інформаційно-аналітична діяльність; посередницька діяльність (просвітницька робота в партнерстві з державними, громадськими, бізнес структурами та ін.).

Підкреслено, що ефективні напрями і відповідно до них форми здійснення інформаційно-правового обслуговування зумовлені як активністю традиційної бібліотечної роботи, так і системністю представлення її в інформаційному просторі за допомогою розвитку дистанційних технологій,

актуальним наповненням веб-сайтів, що сьогодні є невід'ємною частиною системи бібліотечної роботи.

З'ясовано, що основою бібліотечного інформаційно-правового обслуговування є сукупність дій з формування, обробки, надання доступу до якісної, актуальної інформації з різних джерел відповідно до потреб користувачів. Сучасна бібліотека поєднує сьогодні універсальне бібліотечне обслуговування із спеціалізованим бібліотечно-інформаційним та надає доступ до різноманітних інформаційно-документальних ресурсів.

Проаналізовано діяльність спеціальних підрозділів бібліотек, що створені з метою розширення можливостей вільного доступу громадян до інформації правового характеру, зокрема у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва; Центрі правової інформації у Національній бібліотеці України ім. Ярослава Мудрого; Національній юридичній бібліотеці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ін.

Встановлено, що інформаційно-комунікаційне поле у сфері правового інформування містить розгалужений спектр інформаційних ресурсів та напрямів діяльності в сфері правого інформування, які мають різний ступінь їх інтегрованості в комунікаційну систему суспільства, різняться за своїми цілями й призначенням. Мова йде про участь вітчизняних бібліотек у системних (державних, регіональних, грантових чи змішаних) проектах, що об'єднують діяльність багатьох бібліотек та органів влади, громадських та міжвідомчих організацій.

Розглянуто поширення практики консультаційної роботи поряд з безпосереднім обслуговуванням користувачів інформацією правового характеру, коли бібліотека виступає платформою, а відповідний її підрозділ – організатором і куратором проектів зі створення та функціонування громадських юридичних приймалень на базі бібліотек, де консультування здійснюють професійні юристи на громадських засадах. Успішною є участь бібліотек у масштабних проектах, спрямованих на підвищення правової культури й забезпечення прав громадян, що їх реалізують міжнародні організації та органи влади різних рівнів.

Аналіз цієї діяльності дає змогу говорити про те, що сучасна бібліотека в процесі взаємодії з іншими соціальними інститутами, що відповідають за інформаційно-правове забезпечення розгалужує горизонтальні мережеві зв'язки та розширює коло своїх послуг у сфері правового інформування, здійснюючи підготовку й проведення ефективної комунікації з учасниками правових процесів.

Визначено, що, створюючи інформаційне середовище правового забезпечення громадян, застосовуючи системну сукупність інформаційно-аналітичних засобів представлення інформаційних ресурсів, необхідних для сучасного розвитку, бібліотека здійснює важливий внесок у соціальний розвиток суспільства, стимульований трансформаційними процесами постіндустріального розвитку. В процесі розширення внутрішніх і зовнішніх

інформаційно-комунікаційних зв'язків бібліотеки важливу роль відіграє налагодження соціального партнерства, що характеризується багаторівневістю, відкритістю, загальнодоступністю та широкомасштабністю.

У третьому розділі «Правове інформування в глобалізованому світі: організаційні засади інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек», що складається з трьох підрозділів, охарактеризовано роботу публічних юридичних бібліотек США; світових юридичних університетських бібліотек та основні форми корпоративної взаємодії юридичних бібліотек – асоціації та консорціуми.

Зростання соціального запиту на правову інформацію в США пояснюється бурхливим процесом становлення демократичного суспільства зі складною соціальною структурою, чисельність якого збільшилася за сто років з 1790 по 1890 рік майже на 60 мільйонів осіб¹ та активним розвитком та ускладненням економічних відносин. Перша юридична бібліотека з'явилася в США у 1802 році. На сьогодні публічні юридичні бібліотеки функціонують практично у всіх штатах, а законодавство кожного штату містить нормативно-правовий документ щодо створення, організації, обслуговування та фінансування окружних юридичних бібліотек у США.

Публічні юридичні бібліотеки в основному пропонують інформаційні ресурси для практикуючих адвокатів та фізичних осіб, які самостійно представляють себе в суді, а не матеріали для наукових досліджень. Як правило, фонди включають в себе основні джерела права, а також практичні керівництва для вирішення правових питань.

Простежено еволюцію інформаційного супроводу правової освіти та практики на прикладі університетських юридичних бібліотек, як наукових центрів з давньою історією та діяльністю, що відповідає найсучаснішим інформаційним потребам. Розглянуто особливості функціонування найбільш авторитетних юридичних бібліотек американських юридичних коледжів, чия робота виходить за межі забезпечення освітнього процесу: Юридична бібліотека Берклі Каліфорнійського університету (Berkeley Law Library, University of California); Юридична бібліотека університету Вісконсин (Wisconsin University Law Library); Юридична бібліотека Мічиганського університету (University of Michigan Law Library); бібліотека юридичного факультету Міннесотського університету (U. of Minnesota Law School Library – UMN Law Library); бібліотека юридичного факультету Гарвардського Університету (Harvard Law School Library) та ін.

Аналіз роботи юридичних бібліотек університетів дозволив зробити висновок про те, що вони виступають поліфункціональними інформаційними центрами, що обслуговують не лише університетську спільноту, а і громадськість. Водночас, спектр послуг університетських бібліотек здебільшого ширший ніж просто супровід навчального процесу – практично

¹ U.S. Population, 1790-2000: Always Growing. URL: <https://www.u-s-history.com/pages/h980.html> (last accessed: 15.05.2019).

всі розглянуті юридичні бібліотеки реалізують підтримку науково-дослідних програм юридичних факультетів та окремих науковців. Підтримка юридичних досліджень забезпечується через акумуляцію міждисциплінарних і міжнародних матеріалів, електронних ресурсів і баз даних. Паралельно університетські юридичні бібліотеки виступають депозитаріями правової інформації, продукуюваної урядами та судовими системами.

Досліджено питання корпоративної взаємодії юридичних бібліотек, зокрема проаналізовано ряд успішних корпоративних об'єднань зарубіжних юридичних бібліотек, особливості їх створення, регіонального охоплення, виявлення специфіки членства, задекларованої мети та здійснюваної діяльності, що дало змогу визначити загальні передумови успішної корпоративної взаємодії в галузі інформаційного супроводу правової діяльності, з'ясувати її найбільш перспективні напрями.

Проведено аналіз організаційно-практичного досвіду роботи сучасних корпоративних об'єднань юридичних бібліотек у формі асоціацій чи консорціумів, які представлені зокрема такими організаціями як Французька асоціація розвитку правової інформатики (l'Association pour le Developpement de l'Informatique Juridique, L'ADIJ), Британська й ірландська асоціація юридичних бібліотек (The British and Irish Association of Law Librarians, BIALL), Канадська асоціація юридичних бібліотек (The Canadian Association of Law Libraries, CALL), Південно-африканська організація юридичних бібліотек (Organisation of South African Law Libraries OSALL), Міжнародна асоціація юридичних бібліотек (International Association of Law Libraries, IALL) та ін.

Досліджено ефективність різних рівнів об'єднань юридичних бібліотек – локальні – на рівні країни чи її частини; регіональні – такі, що охоплюють американський, європейський, африканський чи інший регіон; транскордонні, що об'єднують бібліотеки сусідніх країн, як у випадку американо-канадської асоціації. Розглянуто специфіку функціонування найвищого рівня кооперації – міжнародного, що охоплює як окремі бібліотеки та інформаційні центри, так і об'єднання національних чи регіональних консорціумів або асоціацій.

Встановлено, що спеціалізовані об'єднання як організуючі інформаційні структури у вигляді консорціумів та асоціацій юридичних бібліотек сприяють глобальному співробітництву бібліотек та інших установ і організацій, що займаються забезпеченням міжнародного співробітництва в галузі юридичної бібліотечної справи, зокрема організації міжнародних наукових контактів між працівниками юридичних бібліотек і правознавцями з різних країн та підготовці бібліографічних проектів на міжнаціональній основі, проведенню наукових досліджень з правових питань, вирішення проблем доступу до правової інформації тощо.

Проведений аналіз досліджуваних об'єднань дає підстави для висновку, що рівень їх ефективності залежить від розвитку професійної комунікації

фахівців юридичних бібліотек та ступеня інкорпорованості цих об'єднань в актуальні процеси суспільної трансформації.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження досягнуто мету дисертації, яка полягає у визначенні й розкритті змісту, специфіки та сучасних тенденцій розвитку інформаційно-правового обслуговування як окремого змістового напрямку роботи бібліотеки інформаційного суспільства, що дало підстави для таких наукових висновків:

1. У результаті проведеного аналізу виявлено, що питання розвитку інформаційно-правового обслуговування бібліотек, як соціокомунікаційного процесу в якості окремого змістового напрямку роботи не були предметом комплексного дослідження у вітчизняній бібліотечній практиці.

Науковий доробок Т. Гранчак, Т. Ярошенко, Т. Костирко, Ю. Половинчак, Н. Іванової, Ю. Пасмор, О. Васюк та ін. став теоретичним підґрунтям для розуміння специфіки розширення діяльності бібліотек в сфері інформаційного забезпечення суспільних, політичних, правових та освітніх (в сфері права) процесів. Проте ці дослідження не передбачали вивчення та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду інформаційно-правового обслуговування бібліотек, розгляд якого обумовив наявні зміни в практичному використанні суспільством інформаційних ресурсів, зокрема й правового змісту, ускладнення завдань та запитів інформаційно-правового забезпечення на тлі суспільних перетворень, що відбуваються в Україні.

2. Уточнено зміст поняття «інформаційно-правове обслуговування», що поєднує в собі як функціональну основу діяльності бібліотек, так і безпосередньо мету та зміст зазначеного галузевого напрямку діяльності.

Зокрема, врахувавши існуючі трактування інформаційного обслуговування в діяльності бібліотек, поняття «інформаційно-правове обслуговування» розглядається в роботі як цілеспрямована та систематична діяльність бібліотеки або структурного підрозділу, що представляє собою сукупність напрямів та відповідно до них – форм задоволення запитів користувачів на різні види правової та суміжної за змістом інформації шляхом надання розгалуженого комплексу бібліотечно-інформаційних послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Встановлено, що роль сучасної бібліотеки в процесі правового інформування, а саме широке розгортання бібліотечної роботи з інформаційно-правового обслуговування користувачів обумовлена розвитком глобалізаційних процесів у сучасному світі, суспільної інформатизації, актуальними завданнями розвитку демократичних процесів в Україні, ускладненням економічних відносин, за яких суспільне функціонування й суспільний розвиток обумовлюються постійним входженням у правові відносини окремих громадян, соціальних структур на

різних рівнях соціальної ієрархії, зростаючим значенням і наближенням інформаційних ресурсів безпосередньо до діяльності членів суспільства. Впровадження сучасних електронних технологій у діяльність бібліотек спричинило підвищення суспільно корисного потенціалу і практичної значущості інформаційно-правового обслуговування користувачів.

4. На основі вивчення досвіду роботи юридичних бібліотек або спеціальних/структурних підрозділів бібліотек, що здійснюють правове інформування виділено такі основні напрями здійснення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек, як: традиційна робота з надання доступу до бібліотечного фонду правової та суміжної за змістом інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; інформаційно-аналітична діяльність (результатом якої є бібліотечний інформаційний продукт); посередницька діяльність (просвітницька робота в партнерстві з державними, громадськими, бізнес структурами та ін.).

Кожен з визначених напрямів роботи має різні форми, зокрема: надання доступу до передплачених бібліотеками баз даних правового змісту; формування електронних бібліотек юридичного спрямування, в тому числі цінних та рідкісних видань, пам'яток історії права, науково-методична допомога для наукових досліджень різних напрямів у галузі права; аналітичне забезпечення роботи владних структур; просвітницька робота та діяльність з надання доступу громадян до офіційної чи іншої правової інформації в рамках різноманітних проектів (державних, регіональних, грантових чи змішаних).

5. На основі аналізу діяльності університетських юридичних бібліотек США виявлено, що основними напрямами роботи є інформаційна та консультативна підтримка навчальних програм та юридичних досліджень. З'ясовано, що в процесі забезпечення наукового процесу університетськими бібліотеками затребуваними формами обслуговування є бібліотечні науково-практичні семінари з формування дослідницьких навичок та підтримка публікаційної діяльності, а саме надання програмного забезпечення для управління цитуванням, що допомагає організувати результати дослідження і полегшити написання статей.

Проаналізовано діяльність публічних юридичних бібліотек США, що має глибоку історичну традицію. Виявлено, що робота публічних юридичних бібліотек відбувається за типовим алгоритмом, і має незначні розбіжності спричинені особливостями територій їх розташування. Основною метою їх роботи є надання допомоги фізичним особам, які самостійно представляють себе в суді та у вирішенні побутових правових питань. Традиційно публічні юридичні бібліотеки пропонують безкоштовні консультації з юристами, надання певних адміністративних послуг на базі публічних юридичних бібліотек.

На основі аналізу цієї діяльності з'ясовано, що ефективність вітчизняної практики правового обслуговування в бібліотеках може бути значно

підвищена із запровадженням накопиченого в світі досвіду роботи публічних юридичних бібліотек США.

6. На основі ґрунтовного вивчення досвіду в сфері інформаційно-правового обслуговування великих зарубіжних асоціацій та консорціумів, зокрема: консорціум юридичних бібліотек Сполучених Штатів Америки, Канади, Великої Британії та Австралії (New England Law Library Consortium, NELLCO), Середньоамериканський консорціум юридичних бібліотек (The Mid-America Law Library Consortium, MALLCO), Американська асоціація юридичних бібліотек (American Association of Law Libraries, AALL), Міжнародна асоціація юридичних бібліотек (International Association of Law Libraries, IALL) та ін. з'ясовано, що юридичні бібліотеки, спеціалізовані галузеві підрозділи провідних бібліотек стали відображенням суспільних процесів інформаційного суспільства, пов'язаних з поглибленням змісту правових відносин у соціальній системі сучасного суспільства загалом. Таким чином, розгляд корпоративної взаємодії юридичних бібліотек у глобалізованому світі обумовлений існуванням об'єктивної потреби в оперуванні потужними обсягами правової інформації, що пов'язано з розвитком суспільної активності.

Виокремлено завдання на реалізацію яких спрямована діяльність корпоративних об'єднань юридичних бібліотек (асоціацій, консорціумів):

- підвищення й розвиток практичної участі бібліотек у правових комунікаціях;
- сприяння професійній комунікації фахівців юридичних бібліотек;
- заохочення стратегічного використання інновацій, що підвищують продуктивність роботи та уможливають поповнення фондів за оптимальною ціною та ліцензійними угодами;
- просування власне юридичних бібліотек.

Таким чином, роль таких об'єднань як організаційної основи розподіленої системи інформаційно-правового обслуговування полягає у виконанні посередницьких функцій між учасниками професійної комунікації, сприянні забезпеченню спеціальних потреб користувачів. Вагомий внесок корпоративні об'єднання юридичних бібліотек роблять у створення єдиного інформаційного простору для групи бібліотек, ефективного впровадження нових технологій і пропозицій нових послуг для користувачів.

7. Визначено, що процес організації інформаційно-правового обслуговування в діяльності вітчизняних бібліотек через трансформацію соціальних і технологічних умов передбачає такі перспективні напрями розвитку:

- поєднання традиційних для бібліотек функцій з функціями галузевих інформаційних центрів, розвиваючи таким чином сучасний змістовий напрям своєї діяльності – інформаційно-правове обслуговування користувачів. Посилення їх інтеграційної ролі в обслуговуванні користувачів у режимі віддаленого доступу та активне використання для здійснення своїх функцій

електронних технологій у процесі організації доступу до структурованої правової інформації, зокрема ретроспективної.

– посилення аналітичних функцій, що обумовлює розширення діяльності щодо забезпечення правотворчого процесу органів державної влади різних рівнів, інформаційно-аналітичного супроводу економічних, політичних, правових та інших процесів.

– розширення бібліотекою, як важливою складовою масової комунікації, ефективної співпраці та партнерських відносин (з громадянами, громадськими організаціями, управлінськими структурами всіх рівнів, міжнародними організаціями та ін.) в контексті поширення правових знань та навичок, підвищення ефективності зворотного зв'язку між органами влади та громадянами; розширення каналів поширення інформації;

– спираючись на зарубіжний досвід юридичної бібліотечної справи, впроваджувати нові форми інформаційно-правового обслуговування (аж до створення окремих бібліотечних структур орієнтованих на роботу із правовою інформацією) та використовувати ефективні засоби популяризації цього напрямку бібліотечної діяльності як серед користувачів, так і професійної бібліотечної спільноти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Пестрецова О. Бібліотечні установи як центри інформаційного супроводу вдосконалення правової бази розвитку українського суспільства / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 35. – С. 399–405.

2. Пестрецова О. Бібліотечні центри правової інформації: досягнення і перспективи діяльності / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 36. – С. 540–548.

3. Пестрецова О. Роль бібліотек у процесі організації доступу до правової інформації (на прикладі діяльності Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Юридичної бібліотеки Бібліотеки Конгресу США) / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 160–169.

4. Пестрецова О. Доступ громадян до офіційної інформації у діяльності сучасних бібліотек / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – Вип. 41. – С. 180–188.

5. Пестрецова О. Юридичні бібліотеки в глобалізованому світі: аспекти корпоративної взаємодії / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – Вип. 43. – С. 87–96.

6. Пестрецова О. Бібліотечно-інформаційне обслуговування правовими ресурсами (досвід вітчизняних бібліотек)/ О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – Вип. 46. – С. 240–259.

7. Пестрецова О. Відображення діяльності бібліотек із правового інформування у сучасному бібліотекознавстві / О. Пестрецова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – Вип. 48. – С. 781–795.

8. Пестрецова О. О. Розвиток інформаційних технологій як ключовий фактор впливу на процес соціокультурних трансформацій в сучасному суспільстві / О. О. Пестрецова // Science and Education a New Dimension, Humanities and Social Sciences. – 2017. – № V (25). – Issue 147. – pp. 60–62.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Пестрецова О. Інфотворча роль бібліотек в процесі здійснення правового інформування / О. Пестрецова // Молодь. Наука. Інновації : зб. матеріалів V міжнар. наук. конф. молодих учених (15 трав. 2014 р.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – С. 77–79.

10. Пестрецова О. Структура організації інформаційного забезпечення правотворення в Бібліотеці Конгресу США / О. Пестрецова // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 21–23 жовт. 2014 р.) / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського – Київ, 2014. – С. 251–253.

11. Пестрецова О. Міжнародна діяльність юридичних бібліотек в політико-правових комунікаціях сучасного світу / Ольга Пестрецова // Інформаційна діяльність, документознавство, бібліотекознавство: історія, сучасність, перспективи : матеріали II наук.-практ. конф. (27 квіт. 2016 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, Нац. парлам. б-ка України. – Електрон. вид. – Київ : [НАКККіМ], 2016. – С. 59–60.

12. Пестрецова О. Роль бібліотек у забезпеченні правової культури як умови формування громадянського суспільства / О. Пестрецова // Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми інформаційної безпеки держави : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22 квіт. 2015 р.) / за заг. ред. Соснін О. В. – Київ, 2015. – С. 75–78.

13. Пестрецова О. О. Бібліотечні проекти з надання доступу до офіційної інформації / Ольга Олександрівна Пестрецова // Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 23 квіт. 2015 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури України,

Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. б-ка, Каф. книгознавства і бібліотекознавства. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2015. – С. 66–69.

14. Пестрецова О. О. Корпоративні об'єднання юридичних бібліотек у сучасному науковому просторі / О. О. Пестрецова // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 10–11 верес. 2015 р. / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Наук.-техн. б-ка ; [редколегія: О. В. Шишка, І. О. Белоус, Р. С. Самотий, А. І. Андрухів]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 62–65.

15. Пестрецова О. О. Перспективні шляхи формування системи бібліотечного правового інформування / О. О. Пестрецова // Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація» : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського – Київ, 2015. – С. 98–100.

16. Пестрецова О. Університетські юридичні бібліотеки – сучасні центри інформаційного забезпечення правової діяльності / О. Пестрецова // Збірник наукових праць (за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. «Лабіринти реальності» (Україна – Сербія – Азербайджан – Польща – Канада; жовт., 2016 р.). – Канада, Монреаль, 2016. – С. 265–267.

17. Пестрецова О. О. Кооперація діяльності юридичних бібліотек в контексті забезпечення правового інформування / О. О. Пестрецова // Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми захисту інформаційного суверенітету держав : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 квіт. 2016 р.). / за заг. ред. О. Ю. Кондратенка – Київ, 2016. – С. 38–40.

18. Пестрецова О. О. Бібліотека в системі правового інформування / Ольга Олександрівна Пестрецова // Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. б-ки інформ. центрів – членів МААН. – Київ, 2017. – С. 248–251.

19. Пестрецова О. О. Правові фонди та колекції сучасних бібліотек: формування, розвиток / О. О. Пестрецова // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2017. – Т. 22, Вип. 2 (18). – С. 106–113.

20. Пестрецова О. Бібліотечне правове інформування: організаційно-функціональний аспект / Ольга Пестрецова // Інформація, комунікація і управління знаннями в глобалізованому світі : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., (Київ, 15 трав. 2018 р.). Київ : КНУКіМ, 2018. – С. 174–177.

Анотація

Пестрецова О. О. Інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційного центру. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Київ, 2019.

У дисертації комплексно досліджено й узагальнено процеси розвитку та вдосконалення системи інформаційно-правової діяльності бібліотек як сучасного соціально-комунікаційного центру. Визначено форми використання та поширення бібліотеками правової інформації.

Встановлено, що роль сучасної бібліотеки в процесі правового інформування обумовлена розвитком інформатизації та актуальними завданнями демократичних процесів в Україні.

Охарактеризовано основні напрями здійснення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек. Проаналізовано і узагальнено практику інформаційно-правового обслуговування користувачів вітчизняних бібліотек.

Досліджено зарубіжний досвід інформаційно-правового обслуговування користувачів університетських та публічних бібліотек США та з'ясовано основні напрями роботи.

Виявлено форми та обґрунтовано роль корпоративної взаємодії бібліотек для налагодження й підвищення ефективності інформаційно-правового обслуговування користувачів.

Визначено перспективи організації інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотек в умовах зростаючої затребуваності правової інформації в процесі розвитку системи соціальних інформаційних комунікацій та необхідності розв'язання суспільно важливої проблеми ефективного використання інформаційних ресурсів.

***Ключові слова:** бібліотека, інформаційно-правове обслуговування, правове інформування, правова інформація, юридична бібліотека.*

Анотація

Пестрецова О. А. Информационно-правовое обслуживание в деятельности библиотеки как социально-коммуникационного центра. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.03 – книговедение, библиотековедение, библиографоведение. Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского, Киев, 2019.

В диссертации комплексно исследованы и обобщены процессы развития и совершенствования системы информационно-правовой деятельности библиотек как современного социально-коммуникационного центра. Определены формы использования и распространения библиотеками правовой информации.

Выявлено, что основой библиотечного информационно-правового обслуживания является совокупность действий по формированию, обработке, предоставлении доступа к качественной, актуальной информации из различных источников в соответствии с потребностями пользователей.

Установлено, что роль современной библиотеки в процессе правового информирования, а именно развертывание библиотечной работы с информационно-правового обслуживания пользователей обусловлена развитием глобализационных процессов в современном мире, общественной информатизации, актуальными задачами демократических процессов в Украине, усложнением экономических отношений, при которых общественное функционирование и общественное развитие оговариваются постоянным вхождением в правовые отношения отдельных пользователей, социальных структур на разных уровнях социальной иерархии, возрастающим значением и приближением информационных ресурсов непосредственно к деятельности членов общества.

Создавая информационную среду правового направления, то есть применяя системную совокупность информационно-аналитических средств выработки информационных ресурсов и организационно-методического обеспечения, библиотека эффективно реализует одну из важнейших функций, присущих социальным институтам – социализирующую.

Охарактеризованы основные направления осуществления информационно-правового обслуживания пользователей библиотек. Проанализировано и обобщено практику информационно-правового обслуживания пользователей отечественных библиотек.

Исследован зарубежный опыт информационно-правового обслуживания пользователей университетских и публичных библиотек США и выяснены основные направления работы.

Выявлено формы и обоснована роль корпоративного взаимодействия библиотек для налаживания и повышения эффективности информационно-правового обслуживания пользователей.

Определены перспективы организации информационно-правового обслуживания в деятельности библиотек в условиях растущей востребованности правовой информации в процессе развития системы социальных информационных коммуникаций и необходимости решения общественно важной проблемы эффективного использования информационных ресурсов.

***Ключевые слова:** библиотека, информационно-правовое обслуживание, правовое информирование, правовая информация, юридическая библиотека.*

SUMMARY

Pestretsova O. O. Information and law service in the activity of the library as a social and communication center. – Qualification scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a candidate degree in social sciences (PhD) in specialty 27.00.03 – library science, bibliography. – The V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, Kiev, 2019.

In the dissertation process of development and improvement of the system of information and legal activity of libraries as a modern social and communication center are comprehensively researched and generalized.

The forms of use and distribution of legal information by libraries have been determined. It is established that the role of modern library in the process of legal information is determined by development of informatization and urgent tasks of democratic processes in Ukraine.

The basic directions of providing information and legal services for library users have been described. Practice of information and legal services of users of national libraries is analyzed and summarized. Foreign experience of information and legal services for users of US public libraries has been researched and the main directions of work found out.

The forms and the role of corporate interaction of libraries for establishing and improving the effectiveness of information and legal services to users have been revealed and substantiated.

The prospects of organizing information and legal services in the activities of libraries in the context of growing demand for legal information in the process of development of system of social information communications and the need to solve socially important problem of the efficient use of information resources have been determined.

Keywords: *library, information-legal services, legal informing, legal information, law library.*

Підписано до друку 14.11. 2019 р.
Формат 60x90 ¹/₁₆. Папір оф.
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 пр. Зам. № 1.

Науково-видавничий центр
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. Голосіївський, 3